

LBRIS

We know
books

Lavinia Coman

LAVINIA COMAN

Franz Liszt

S-a născut la 27 noiembrie 1940 la Focșani, în județul Vrancea. După absolvirea școlii medii în orașul natal, a urmat ultimul an al școlii medii de muzică din București, iar apoi a parcurs anii de formare profesională la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” (1959 – 1964), la secția pian. I-a avut ca profesori pe Silvia Șerbescu la instrument, Ion D. Chirescu la teorie-solfegiu, Mircea Bârsan la muzică de cameră, Dumitru Bughici la analiza formelor muzicale. În întreaga perioadă a formării ca muzician-instrumentist a beneficiat de îndrumările profesoarei Maria Șova.

A lucrat ca asistent acompaniator la clasa de lied a renumitului cântăreț liric Nicolae Secăreanu (1964 – 1972), apoi ca asistent, lector, conferențiar și profesor universitar la catedrele pian complementar și pian principal.

Din anul 1966 este căsătorită cu Nicolae Coman, compozitor, poet, profesor de armonie și compoziție la Universitatea Națională de Muzică din București.

A desfășurat o susținută activitate de muzician interpret concertând ca solistă în colaborare cu filarmonicile din țară, a dat peste 400 de concerte, recitaluri, programe de lied și muzică de cameră, a realizat emisiuni TV, înregistrări la Radio și discuri Electrecord.

A avut turnee în Germania, Franța, Italia, Spania, Bulgaria, Serbia.

A fost directoarea liceului de artă „George Enescu” din București în perioada 1981 – 1987, epocă de spectaculoasă afirmare a acestei școli prin rezultatele naționale și internaționale obținute.

A parcurs stagii de perfecționare în Franța – Paris, Germania – Weimar, Berlin, Spania – Barcelona, Italia – Roma. În domeniul pedagogic, pe lângă activitatea permanentă de profesor de pian, din anul 1988 și până în prezent este profesorul titular al cursului de Didactica specialității – pian, din 2006 până în 2010 a fost directorul Departamentului pentru Pregătirea Personalului Didactic din UNMB.

Este membră a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, secția muzicologie.

A scris peste 200 de articole, studii, comunicări în special pe teme de didactica interpretării muzicale. Este autoarea volumelor: *Constanța Erbiceanu – O viață dăruită pianului*, București, Ed. Meronia, 2005; *Pianistica modernă*, București, Ed. UNMB, 2006; *Vrei să fii profesor de pian?*, București, Ed. UNMB, 2007; *Frédéric Chopin*, București, E.D.P., 2009

A fost distinsă cu Premiul Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România pentru o lucrare didactică, pe anul 2007.

Are ca preocupare adiacentă studiul limbilor străine. Cunoaște franceza, engleza, germana, rusa, italiana, spaniola, catalana. Este un promotor al culturii catalane în România și al celei române în Catalunya. A tradus în limba română opere importante din literatura catalană modernă.

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ, R.A.

- PINCHERLE, Marc, *Lumea virtuozilor*, traducere de Vladimir Popescu Deveselu, Ed. Muzicală, București, 1968
- POURTALÈS, Guy de, *La vie de Franz Liszt*, Ed. Gallimard, Paris, Ed. I, 1925, Ed. II, 1941
- RELLSTAB, L., *Franz Liszt*, 1842 (f.e.)
- ROSEN, Charles, *Sonata forms*, Ed. W.W. Norton and Company, New York, 1988
- ROSEN, Charles, *The Romantic Generation*, Cambridge Massachussets, Harward Univ. Press, 1995 – 1998
- SAMSON, Jim, *Virtuosity and the musical Work. The transcendental Studies of Liszt*, Cambridge University Press, 2003
- SCHONBERG, Harold, *The Great Pianists from Mozart to the Present*, Ed. Simon and Schuster, New York, 1963
- SCHONBERG, Harold, *Viețile marilor compozitori*, traducere de Anca Irina Ionescu, Ed. Lider, București, 1997
- STASOV, V., *Liszt, Schumann și Berlioz în Rusia*, Ed. Cartea Rusă, București, 1956
- TRANCHEFORT, Fr. René, *Guide de la musique symphonique*, Ed. Fayard, Paris, 1986.
- TRANCHEFORT, Fr. René, *Guide de la musique de piano et de clavecin*, Ed. Fayard, Paris, 1987
- WALKER, Alan, *Franz Liszt – The man and his music*, Ed. Barrie-Jenkins, London, 1971
- WEINBERG, Isidor, *Momente și figuri din trecutul muzicii românești*, Ed. Muzicală, București, 1967
- *** *THE NEW GROVE DICTIONARY OF MUSIC AND MUSICIANS*, vol. 11, Ed. Macmillan Publishers Limited, London, 1994

CUPRINS

Preambul	7
Pe firul vieții	9
O ereditate foarte puternică	9
O cometă pe firmament	10
Vise și aspirații paterne	12
Viena. Anii formării	13
Sărutul lui Beethoven	17
Spre Paris	18
Viața merge mai departe	24
Suferință din dragoste	25
Întâlniri hotărâtoare	27
Un roman de iubire	30
În Elveția neutră	32
O rivalitate viu disputată	34
Vacanțe, călătorii, concerte, creații	37
Când dragostea se stinge	40
Franz Liszt, patria se mândrește cu tine!	42
Un artist european pe culmile gloriei	43
Două turnee în Rusia, multe concerte în Europa	46
O ruptură definitivă	48
A ridica un monument	50
Popas muzical în Țările Române	52
O nouă iubire la orizont	56
Un nou popas moldav. Marii lăutari români	58
Ultimele peregrinări ale pianistului virtuoz	62
Weimar, popasul peregrinului	63
Alte orizonturi	73
Din nou la Weimar	82
Spre Bayreuth	86
În amurg	91
Moștenirea spirituală a lui Franz Liszt	96
Pianistul	96
Profesorul de pian	101

LIBRIS We know books	
Câteva aspecte ale creației.....	104
Muzica pentru pian.....	104
Lucrările pentru pian și orchestră.....	131
Liedul în creația lui Franz Liszt.....	133
Melodrame.....	143
Creația simfonică.....	144
Simfoniile.....	145
Poemele simfonice.....	146
Dirijorul de orchestră	153
Preocupări literare	156
Managerul cultural	158
Un om și un artist al viitorului	161
Bibliografie selectivă	163

În colecția „Muzica Viva” au apărut

- Grigore Constantinescu, Irina Boga, *O călătorie prin istoria muzicii*
- Valentina Sandu-Dediu, *Ludwig van Beethoven*
- Grigore Constantinescu, *George Enescu*
- Lavinia Coman, *Frédéric Chopin*
- Grigore Constantinescu, *Giuseppe Verdi*
- Adriana Liliana Rogovschi, *Piotr Ilici Ceaikovski*
- Cristina Sârbu, *Carl Orff*
- Antigona Rădulescu, *Johann Sebastian Bach*
- Grigore Constantinescu, *Muzica? Nimic mai simplu!*
- Adriana Liliana Rogovschi, *Hector-Louis Berlioz*

Preambul

În epoca noastră, predomină cultura imaginii. Ceea ce se vede bine, și cât mai des, capătă importanță, în timp ce lucrurile care nu se văd par că nu mai există. Iată de ce, la 200 de ani de la nașterea sa, este necesar să ne întoarcem la Franz Liszt, una dintre personalitățile cele mai „vizibile” din secolul al XIX-lea. De fapt, el este un „purtător de drapel” al romantismului ca mod de existență, care a sfidat tradiția și a anticipat câteva dintre direcțiile de dezvoltare a culturii din secolul XX. A fost sedus de ideea confluenței artelor, a unității lor, idee pe care se va sprijini programatismul inițiat de el în creația muzicală. A fost acaparat de proiectul pregătirii sale multilaterale ca interpret. Combinația de competențe dobândite și antrenate la modul superlativ l-a ajutat pe Liszt să ofere spectacolul pianistului cu o tehnică transcendentală, cu un repertoriu uriaș și cu o disponibilitate nelimitată de improvizatie. Prevestind parcă revoluția politico-socială de la 1848, care avea să zguduie Europa din temelii, el a înfăptuit în lumea muzicală o revoluție a artei de a cânta la pian. Astfel, se prezintă singur cu pianele pe care le avariază unul câte unul cântând, își desfășoară performanța impetuoasă și provocatoare ca erou unic al unei serii muzicale – spectacol care, începând cu el, se va numi *recital*. Apare în fața publicului uluit ca pianistul-leu sau pianistul-vultur. E suspectat adesea de cabotinism, șarlatanie, satanism sau magie neagră, ca și Paganini, de la care se inspiră.

Temperamentul hiperactiv și dorința irepresibilă de a se pune în slujba cauzelor nobile îl antrenează în activități de regizor, dirijor, scenograf, manager de teatru liric, organizator de evenimente. La nevoie, devine scriitor și gazetar, pamfletar, critic, epistolar. E maestru, guru, antrenor, descoperitor de tinere talente și susținător al debutanților merituoși. E actor al vieții mondene, galant cuceritor și deopotrivă cucerit, pradă de lux pentru mari cochete ale timpului. Episoadele amoroase alternează în viața lui cu perioade de reflecție și izolare. Nutrește o aspirație permanentă

către viața monahală, ajungând acolo spre bătrânețe, când intră în ordinele călugărești. Liszt a trăit din plin, a trecut de la o extremă la alta cu naturalețe, a marcat destinele oamenilor întâlniți și destinul artelor pe care le-a practicat. A lăsat o operă monumentală, o tradiție nouă în domeniile pe care le-a ilustrat și o concepție optimistă despre puterea omului cu origini modeste de a accede la vârful piramidei sociale prin forțele proprii ale gândului și faptei sale. Iată doar câteva argumente pentru care povestea lui Franz Liszt poate fi instructivă și pasionantă din perspectiva actualei generații tinere, care găsește aici un captivant model de urmat.

PE FIRUL VIEȚII

O ereditate foarte puternică

Cel mai îndepărtat înaintaș despre care există date a fost străbunicul. Era plugar într-un sat din pusta ungară, după ce în tinerețe fusese angajat în armată. Purta numele de Sebastian Liszt și a trăit 90 de ani. Bunicul s-a născut în satul Raika în anul 1755. Era lucrător pe domeniul familiei princiare Esterházy, se ocupa cu plugăritul, era cantaraگیu la moară, țesător, într-un timp îndeplinind chiar funcția de învățător. Purta numele de Georg Adam Liszt. Se distingea prin manifestările muzicale ca dirijor al orchestrei țărănești, cânta la vioară și la orgă; spre bătrânețe, a îndeplinit și îndatoririle de copist la administrația domeniului. Ca fire, era aprig și nestăpânit. Își dorea cu pasiune să scape de condiția umilă a servitorului, să iasă din sărăcie, să le ofere celor 27 de copii o instruire așa cum visa. Însă nu a reușit. Doar unul dintre ei, Adam Liszt, s-a bucurat de o inițiere muzicală. Însă nici el nu a progresat social, fiind nevoit, din cauza lipsurilor, să servească la curtea aceluiași principe Esterházy ca și părintele său, care a murit în anul 1844 la vârsta de 90 de ani.

Mărturiile rămase arată că Adam se bucura de însușiri muzicale deosebite: cânta la pian, la vioară și la violoncel, avea un glas frumos și manifesta înclinații pentru compoziție. La curtea Esterházy, era în relații de prietenie cu Joseph Haydn, se întâlnea frecvent cu Cherubini, conducătorul capelei princiare, și îl cunoștea pe Hummel, care concerta la castel. Se pare chiar că uneori, după ce-și îndeplinea obligațiile de serviciu – în calitate de intendent al domeniului Esterházy –, își petrecea timpul în ansamblul orchestrei din Eisenstadt.

Soția lui, Anna Lager, fiica unui franzelar din Krems, localitate aflată în preajma Vienei, era o persoană calmă, duioasă, atașată familiei, cu inițiativă, spirit gospodăresc și un caracter admirabil.

O cometă pe firmament

În anul 1810, tânăra familie se mută de la Eisenstadt într-un orașel vecin, Raiding sau Doborian, în apropiere de localitatea Sopron. Locul este situat în vestul câmpiei ungare, având în depărtare ca perspectivă profilul piscurilor Styriei. Aici, între o mănăstire și o stână de oi, în noaptea dintre 21 și 22 octombrie 1811, se naște unicul fiu al tinerei perechi. În nopțile precedente, pe cer se ivise o cometă. Soții Liszt o priveau emoționați, socotind de bun augur apariția ei în preajma celui mai important moment din viața lor. Considerau semnul celest ca prevestitor al venirii pe lume a unui fiu cu destin excepțional. Actul de naștere, încheiat la biserică, îl menționează pe copilul de sex masculin Franciscus, fiul lui Adamus Liszt, de meserie *ovium rationista*, aflat în serviciul principelui Esterházy. Este documentul din care aflăm cu precizie funcția îndeplinită de Adam la moșie, anume aceea de socotitor al oilor de pe domeniu. La castel, familia ocupa un spațiu locativ modest în zona dependințelor, format dintr-o tindă, un antreu, o cameră și o bucătărie. Mobila era foarte simplă, chiar săracă. Dacă la reședință manifestările muzicale, dintre cele mai elevate, se țineau lanț, la Raiding, climatul sonor, în singurătatea rustică a locului, era susținut de cântatul tatălui la chitară, vioară și spinetă, instrument dăruit de un negustor bogat care fusese fermecat de prezența vioaie și inteligentă a copilului. În plus, micuțul avea parte de spectacolul plin de viață al șatrei țigănești poposite în vecinătate. În timpul zilei, țiganiii își exercitau meșteșugurile tradiționale, iar seara, cântecele și dansurile pline de patimă sălbatică nu mai conteneau.

În primele luni de viață, micul Franz nu a avut o sănătate prea bună. Era bolnăvicios, suferind mereu de febră sau de agitație excesivă, care-l aducea în pragul sincopei. Părinții trăiau permanent cu groaza în suflet de a nu-l pierde. Tulburările majore de sănătate au continuat să-i înspăimânte până în preajma vârstei de șase ani, când au dispărut dintr-odată, lăsând în urmă doar o amintire de coșmar. Pentru tot restul vieții, marele artist s-a bucurat de o vigoare fizică excepțională, condiție biologică aflată la baza rezistenței ieșite din comun și care explică într-o măsură importantă performanțele sale titanice.

În primii ani de viață, în ciuda sănătății plătând, copilul era foarte vioi. Avea un spirit de observație ascuțit, o atenție trează, memoria lui înregistra orice eveniment, îndeosebi pe cele din sfera auditivă. Tatăl obișnuia să-l țină pe lângă el atunci când cânta la instrumentele favorite, iar când băiatul a împlinit cinci ani, s-a apucat să-l inițieze în cântatul la pian și la orga din biserica satului. Din această perioadă provine o mărturie, preluată de unul dintre primii biografi lisztieni:

Într-o zi – scrie L. Rellstab – tatăl său cânta la pian Concertul în do diez minor de F. Ries. Băiatul stătea alături și asculta cu mare atenție. În aceeași seară, ceva mai târziu, plimbându-se prin curte, a început să cânte tema concertului, extrem de grea pentru memoria unui copil. După această întâmplare, tatăl a început să-l învețe să cânte la pian. Franz împlinise pe atunci șase ani. Progresele făcute erau cu adevărat uimitoare.¹

Învăța totul foarte repede, fără șovăială și, mai ales, improviza cu un talent nemaîntâlnit. Pe lângă inițierea muzicală pe care tatăl putea să i-o ofere în mod empiric, copilul avea mare nevoie de școală. Dar o școală nu exista în satul natal. Preotului Popper i-a revenit sarcina să-l învețe scrisul și cititul în limba germană – limba maternă a băiatului și, totdată, limba vorbită în casă – și să-i dea unele noțiuni de aritmetică. Maghiara nu a învățat-o niciodată ordonat și a avut toată viața puține cunoștințe, care nu i-au permis s-o întrebuințeze corect.

Dacă tatăl l-a învățat noțiunile de bază din muzică, mama i-a fost ființa cea mai apropiată, care l-a înțeles, l-a susținut și l-a sfătuit mereu cu înțelepciune. Avea o cultură modestă, însă inteligența și bunul simț nativ au ajutat-o să-i imprime neobișnuitului ei vlăstar atitudinea de respingere față de vulgaritate și un respect profund față de adevăratele valori spirituale. Comuniunea sufletească dintre mamă și fiu e revelată de ecourile scrise rămase de la artistul devenit celebru. Astfel, într-un moment de cumpănă a vieții, în anul 1860, Franz Liszt consemna în testamentul său:

Mulțumesc mamei mele cu duioșie și cu adânc respect pentru dovezile de bunătate și iubire pe care mi le-a arătat.

¹ L. Rellstab, *Franz Liszt*, 1842 (f. e.), pag. 58 – 59.

În tinerețe mi s-a spus că am fost un fiu bun; nu am niciun merit ca să fiu calificat astfel, deoarece nici n-aș fi putut fi altfel față de mama, care s-a jertfit pentru mine cu atâta dragoste. Dacă voi muri înaintea ei, binecuvântarea sa mă va urma în mormânt.

Mama era cea care-i citea poveștile preferate ale copilăriei. La început erau poveștile fraților Grimm. Apoi asculta cu mare interes *Viețile sfinților*, pagini de istorie, povestiri eroice. De la părintele Popper învăța cu nesaț *Viața și patimile lui Isus Cristos*, povești din viețile Părinților Bisericii. Curiozitatea cu care le asculta, participarea sufletească arătau o adevărată înclinație către exaltarea mistică, pe care părinții, mereu atenți, încercau mai degrabă s-o atenueze. Astfel, când mama îl surprindea în toiul nopții rugându-se cu fața scăldată-n lacrimi, îl mângâia și-l povățuia să se liniștească.

Vise și aspirații paterne

După o întreagă tinerețe marcată de frustrare, tatăl asista fascinat la evoluția copilului. Îi era din ce în ce mai limpede că acesta avea să războvească cu asupra de măsură faptul că el însuși nu putuse urma studii muzicale sistematice, așa cum își dorise mai mult decât orice pe lume. Înainte de a fi împlinit vârsta de opt ani, Franz se produce public în localitatea Baden, din apropierea Vienei, unde îi uimește pe spectatori cu improvizațiile pe care le inventează. Apoi, succesul se repetă puțin mai târziu, la Eisenstadt (Kismarton).

Primul concert public are loc în octombrie 1820, când copilul minune execută *Concertul în mi bemol major* de Ferdinand Ries. În încheierea reprezentației, primește invitația de a improviza pe teme date din public. Ascultătorii rămân uluiți de muzicalitatea, fantezia și virtuozitatea lui precece. Faima micului fenomen muzical se răspândește cu viteză. Tot mai mulți iubitori de artă doresc să-l audă cântând, astfel încât tatăl reușește destul de lesne să-i organizeze următorul concert. De data aceasta, Franz se produce la Pressburg (Bratislava de astăzi), la 26 noiembrie 1820. Un ziar local prezintă amplu evenimentul:

Duminica trecută, 26 noiembrie, la amiază, virtuozul Franz Liszt, de 9 ani, a avut onoarea să apară în fața unei societăți

numeroase din înalta nobilime locală, precum și a câtorva iubitori de artă în casa Înălțimii Sale contele Mihai Esterházy. Desăvârșita execuție a acestui artist, precum și atât de timpuria sa stăpânire a celor mai grele opere muzicale s-au evidențiat mai ales când a cântat la prima vedere tot ceea ce i s-a dat, fapt care a stârnit admirația tuturor și ne îndreptățește să așteptăm din partea sa mari succese în viitor.²

Matineul muzical de la Pressburg are darul de a-i deschide copilului viitorul. Aristocrația locală prezintă la eveniment, aflând că tatăl nu dispune de mijloacele necesare pentru o educație muzicală înaltă, își deschide pe loc inimile și pungile. Se constituie de îndată burse din partea conților Apponyi, Amadée, Esterházy, Szapary și Vezay. Adunate, toate aceste contribuții vor alcătui, pentru o durată de șase ani, renta de 600 de florini austrieci. Plină de vise, fericita familie revine la Raiding ca să-și pregătească bagajele pentru Viena. Aici însă, Adam se confruntă cu o situație dificilă. La cererea de concediu adresată stăpânului, contele Nicolai, neacceptând să-i ofere niciun sprijin micului geniu muzical, îl amenință pe Adam cu concedierea în caz că acesta va părăsi postul. În atare condiții, plecarea era un risc major. Adam și-l asumă.

Viena. Anii formării

Centru muzical al Europei răsăritene, Viena adăpostea în secolul al XIX-lea imense tezaururi de artă și întreținea o viață luxuriantă de spectacole. Predominau cele muzicale, numărând printre variatele forme de prezentare prestigioasele *Academii*, funcționale încă de pe vremea lui Mozart. În momentul despre care povestim, *Academiile* lui Beethoven erau așteptate ca evenimente majore.

Familia Liszt se stabilește la Viena spre sfârșitul anului 1820. Trebuia să găsească de urgență un profesor de notorietate pentru mezin. Mai întâi, Adam îi scrie lui Hummel, care în acel moment se găsea la Weimar. Johann Nepomuk Hummel (1778 – 1837), compozitor, pianist și profesor foarte important în secolul al XIX-lea, a fost considerat multă vreme unul dintre iluștrii pianiști ai veacului,

² I. Milstein, *Franz Liszt*, Ed. Muzicală, vol. I, Moscova, 1956, pag. 55.

IBDIA | We know best

rival al lui Beethoven și pedagog „canonic” al pianului. A compus șapte concerte pentru pian și orchestră, al căror rol inspirator pentru marii compozitori romantici nu a fost încă relevat în măsura cuvenită: bunăoară, părțile lente ale unora dintre aceste concerte, care prezintă o asemănare uluitoare cu creațiile de gen ale lui Chopin. Frédéric îl ascultase de două ori pe Hummel cântându-și concertele la Varșovia și s-a lăsat, cu siguranță, influențat în adoptarea soluțiilor novatoare pentru lucrările sale. Se știe că și Liszt l-a ascultat, copil fiind, în concertele susținute la castelul Esterházy. Acum, familia aștepta cu emoție răspunsul la solicitare. Când vine, răspunsul îi îngrozește, Hummel pretinzând pentru lecții un onorariu exorbitant. Adam renunță din start, lasă în suspensie corespondența cu maestrul și se îndreaptă către un alt profesor celebru: Carl Czerny. Elev al lui Beethoven, renumit pentru cele peste 1 000 de lucrări compuse în cele mai variate genuri, Czerny era mai cu seamă un genial creator de studii pentru pian. A scris astfel de piese cu miile, unele dintre acestea fiind chiar reținute de istoria pedagogiei instrumentului. Prin ele, compozitorul a devenit peste timp profesorul de pian al tuturor copiilor studioși. La vremea respectivă, el se prezenta ca un domn amabil, simpatic, extrem de harnic și tipicar. Profesorul însuși descrie prima vizită a celor doi Liszt, exprimându-și totodată aprecierea pentru noul elev.

Într-o dimineață – povestește el – a venit la mine un domn cu un băiețel [...] Copilul era palid și părea debil, iar în timp ce cânta se clătina pe scaun de parcă ar fi fost beat. Cânta neclar, netinând socoteală de regulile esențiale. Nu avea nici cea mai mică idee despre digitație și își arunca degetele pe clape la întâmplare. Cu toate acestea, am fost uimit de talentul cu care era înzestrat. I-am dat să cânte la prima vedere o seamă de lucrări, iar din execuția lui, deși era foarte empirică, am văzut de îndată că aveam de-a face cu cineva pe care natura l-a hărăzit să fie pianist. Când, după dorința exprimată de tatăl său, i-am dat o temă să improvizeze, mi-am întărit convingerea pe care mi-o făcusem despre însușirile uimitoare ale copilului. Fără să cunoască nicio regulă de armonie, în improvizația sa am întrezărit

*scânteia geniului. Tatăl său mi-a spus că se numește Liszt și că este funcționar, iar ceea ce știe copilul, știe de la dansul... Am consimțit cu bucurie să-mi asum sarcina de a-l îndruma pe copil [...] Nu am avut niciodată un elev mai silitor [...] Din experiență, știam că, la astfel de elemente geniale, dezvoltarea intelectuală o depășește pe cea fizică, astfel încât, în primul rând, am crezut de datoria mea să-i dezvolt partea tehnică și să i-o consolidez în așa fel încât să nu aibă pe acest tărâm nici cea mai mică ezitare. Scurt timp după începerea lecțiilor, el cânta game în toate tonalitățile cu o agilitate de maestru. Exercițiile acestea i-au dezvoltat tehnica de degete, iar cu ajutorul sonatelor de Clementi [...] I-am familiarizat cu menținerea tempoului și respectarea metricii, care până atunci nu erau bine fixate, cu atacul just al tastelor, cu un ton frumos, cu finuta reglementară a degetelor și a mâinii și, totodată, cu o corectă frazare muzicală, deși, se pare că pentru copilul acesta vioi și vesel, compozițiile amintite reprezentau un material cam arid [...] Învăța foarte repede orice piesă, așa că încă de la început s-a obișnuit să cânte la prima vedere cele mai grele lucrări, într-un fel care te făcea să crezi că ar fi fost studiate un timp îndelungat [...] Avea un caracter foarte bun, la fel ca și tatăl său. Părinții mei au fost atât de plăcut impresionați încât, cu timpul, îl considerau ca pe un fiu al lor, iar eu îl iubeam ca pe un frate. Nu numai că-i dădeam lecțiile cu totul gratuit, dar îi puneam la dispoziție toate materialele de care avea nevoie... După un an, i-am putut îngădui să cânte în public, iar la Viena a stârnit un entuziasm de care artiștii au rareori parte [...]*³

Trebuie să subliniem faptul că, în afara tatălui, care l-a învățat puțina știință acumulată prin propriile străduințe pe cale empirică, Czerny a fost unicul profesor de pian al lui Franz Liszt.

Începând cu vara lui 1822, copilul primește și lecții teoretice de la Antonio Salieri (1750 – 1825). Pe atunci, în vârstă de 72 de ani,

³ Th. Bălan, *Copilăria unor mari muzicieni*, Ed. Muzicală, București, 1970, pag. 213 – 214.

IBDIS | We know
think

Salieri se bucura de prestigiul de a fi fost profesorul lui Beethoven și al lui Schubert. Posteritatea a reținut din păcate, doar aspectul rivalității lui cu Mozart, prezentată de scrieri ale lui Pușkin sau de Peter Shaffer, în epoca modernă, într-o perspectivă profund negativă, defavorabilă bietului Salieri, și, probabil, nedreaptă. Ceea ce știm astăzi din documente și mărturii ni-l conturează mai degrabă ca pe un foarte bun profesionist, meticolos și perseverent. Iar ca pedagog, era competent, generos și plin de dragoste față de elevii săi. Astfel, într-o scrisoare către prințul Nicolai Esterházy, datată 23 august 1822, Salieri își prezintă micul discipol în termenii cei mai elogiși:

După ce din întâmplare l-am ascultat pe micul Francesco Liszt preludiind și cântând à livre ouvert („la prima vedere”), am fost atât de uimit, încât aveam impresia că ceea ce aud se petrece în vis. Felicitându-l pe tatăl său și stând de vorbă cu el [...] mi-a spus [...] că-i lipsește un îndrumător pentru studiul teoriei, compoziției și basului cifrat. Deoarece mi-am dat seama că vrea să mă roage pe mine să fiu călăuzitorul copilului, i-am oferit prieteneste serviciile, așa cum am fost obișnuit să fac în decursul anilor pentru tineretul sărac. Din a doua jumătate a lunii trecute, tatăl îl aduce pe băiețel de trei ori pe săptămână la mine, iar copilul face progrese uimitoare, atât la solfegii, cât și la basul cifrat și la citirea de partituri [...] Facem exerciții în fiecare lecție, pentru a-l forma în vederea compoziției și pentru a-i dezvolta totodată bunul-gust. În zilele călduroase, copilul vine la mine transpirat și înfierbântat. Mi-a spus că locuiește pe Maria Hilff. I-am atras atenția tatălui său că pe vreme rea un asemenea drum este periculos pentru sănătatea șubredă a copilului și că ar fi necesar să locuiască chiar în oraș. La aceasta, tatăl mi-a răspuns că s-ar fi adresat Înălțimii Voastre cu o asemenea rugămintă, însă nu a primit până acum niciun răspuns [...] Nu îndrăznesc să o mai plictisesc pe Înălțimea Voastră cu această cerere și să adaug rugămintea mea fierbinte, și totodată promisiunea că voi dubla râvna – în cazul că cererea ar fi satisfăcută – și-l voi obliga pe băiat să vină în acest caz în fiecare zi, pentru că el merită într-adevăr toată atenția pentru talentul său muzical pe care i l-a dat Dumnezeu.⁴

⁴ Th. Bălan, *Liszt*, Ed. Muzicală, București, 1963, pag. 18.

Din text, se vede prețuirea deosebită acordată micului geniu, precum și grija pentru a-i menaja condiția fizică plâpândă. Cererea lui de a-i înlesni tatălui un serviciu în centrul Vienei, ușurând astfel eforturile băiatului, rămâne fără ecou, ca și cererile anterioare ale lui Adam. Prințul Nicolai nu se implică, nu-l ajută și nu cooperează.

Franz muncește din răspuțeri. Progresează rapid în studiul compoziției sub atenta îndrumare a lui Salieri, compunând, spre exemplu, o primă lucrare pentru cor, *Tantum ergo*. E păcat că textul s-a pierdut. Ca pianist, uimește publicul în reprezentația dată la 1 decembrie 1822 prin strălucirea cu care cântă *Concertul în re minor* de Hummel. Presa îl laudă în cuvinte mari, denumindu-l „micul Hercule”, și exclamă: „Est deus in nobis!”

Sărutul lui Beethoven

Pe Franz nu-l impresionează prea tare aceste succese de public. Altceva îl frământă pe el: dorința fierbinte de a-l cunoaște pe Beethoven, al cărui portret agățat deasupra pianului i-a vegheat primii ani de viață la Raiding. Acum trăiește în același oraș cu maestrul și arde de nerăbdare să-l întâlnească. Lucrul nu e simplu deloc, fiindcă bătrânul, cu firea lui dificilă, era renumit pentru caracterul său hirsut. Mai mult, evita orice contact cu persoane străine. Adam îl cunoaște pe Schindler, unul dintre puținii intimi ai titanului, și îl roagă să-i mijlocească o întâlnire cu acesta în scopul de a-l invita la proximitul concert al lui Franz.

Despre eforturile copilului de a-și realiza visul, aflăm dintr-un text scris cu litere mari, caligrafiate probabil chiar de el, și cuprins în paginile unuia dintre celebrele caiete de conversație rămase de la Maestru:

Mi-am exprimat de multe ori dorința față de dl. Schindler de a avea cinstea să fac cunoștință cu Înălțimea Voastră și sunt foarte bucuros că aceasta se poate realiza, deoarece, duminică 13, eu dau un concert și vă rog supus să mă onorați cu înalta dumneavoastră prezență.

Ca urmare, vizita are loc. Maestrul se comportă la început cu încruntare, fiind rezervat față de faima copilului minune. După ce